

পানচৈ

ISSN : 2320-6306

PANCHOI

A Peer Reviewed Research Journal of Humanities
and Social Sciences

Vol.X Issue -I August 2022

Editors

Dr. Pranab Phukan

Dr. Prapti Thakur

Assistant Editor

Dr. Amor Saikia

Department of Assamese

Sarupathar College

Sarupathar-785601

Golaghat, Assam

PANCHOI: A Yearly bi-lingual (Assamese & English) Peer-Reviewed Research Journal of Humanities and Social Sciences, Edited by Dr. Pranab Phukan & Dr. Prapti Thakur, Published by Department of Assamese, Sarupathar College, Sarupathar-785601, Assam ISSN : 2320-6306, Voll-X, Issue- I, August, 2022

Advisors

Prof. Prafulla Kumar Nath, Dept. of Assamese, Gauhati University
Prof. Satyakam Borthakur, Dept. of Assamese, Dibrugarh University
Prof. Kusambar Barua, Dept. of Assamese, Assam University
Dr. Saugat Nath, Associate Professor, Dept. of English, Assam University
Dr. Prashanta Kumar Sahoo, Rtd. Vice Principal & HoD, English, Sarupathar College
Dr. Rita Bora, Associate Professor & Vice Principal, Sarupathar College
Ms. Bharati Saikia, Associate Professor, Dept. of Assamese, Sarupathar College

Editorial Board

Dr. Pranab Phukan, *Editor*
Dr. Prapti Thakur, *Editor*

Assistant Editor

Dr. Arnor Saikia

Board of Members

Dr. Monami Parashar, Mr. Porag Sharma, Dr. Ratnajit Gogoi, Ms. Tishmita Bora

Price : 200.00/-

Published by : Department of Assamese, Sarupathar College, Sarupathar-785601, Golaghat, Assam

email id : asmsprc@gmail.com

Disclaimer

This journal is purely research based. The content and information as published in the papers at the discretion are the authors alone. The Editorial Board members of publishers of the PANCHOI can't be held responsible for that.

Editorial Board
PANCHOI

সূচীপত্ৰ

◆ শংকৰদেৱৰ নৱ-বৈষ্ণৱবাদত ঈশ্বৰ, ভক্তি আৰু মুক্তি : এটি অধ্যয়ন	শ্ৰ	ড° জয়ন্তী সাহা	৫
◆ ভক্তিমৰ্ম প্ৰচাৰৰ মাধ্যম ৰূপে শ্ৰীমন্তশঙ্কৰদেৱৰ নাট আৰু গোপালদেৱৰ নাটৰ ভূমিকা	শ্ৰ	মালামণি গোস্বামী	১১
◆ অসমীয়া আত্মজীৱনী আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ 'মোৰ জীৱন সোঁৱৰণ' : চমু আলোকপাত	শ্ৰ	ড° প্ৰণৱ ফুকন	২০
◆ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ চুটিগল্পত নাৰী: চমু আলোচনা	শ্ৰ	ড° লিলি দাস	২৭
◆ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ কবিতা আৰু গীতত স্বদেশানুৰাগ	শ্ৰ	ড° অমৰ শইকীয়া	৩২
◆ যমুনেশ্বৰী খাটনিয়াৰ সাহিত্য প্ৰতিভা: চমু আলোচনা	শ্ৰ	ফাৰহান চুলটানা	৩৮
◆ জ্যোতি প্ৰসাদ আৰবৰালাৰ 'লভিতা' : এটি আলোচনা	শ্ৰ	ড° বৰিতা দত্ত	৪৪
◆ ড° ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়াৰ গল্প : এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন	শ্ৰ	ড° প্ৰাপ্তি ঠাকুৰ	৫১
◆ অসমৰ ভ্ৰাম্যমান নাট্য আন্দোলন আৰু ড° ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়াৰ প্ৰথমখন ভ্ৰাম্যমানৰ নাটক	শ্ৰ	ড° বীতা বৰা	৬১
◆ হোমেন বৰগোহাঞিৰ 'সুবালা' : এটি আলোচনা	শ্ৰ	অনিতা ফুকন	৭৪
◆ চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়াৰ 'এদিন' উপন্যাসত পৰিলক্ষিত আংগিকৰ নতুনত্ব	শ্ৰ	প্ৰশান্ত বৰা	৮১
◆ মামণি ৰয়চম গোস্বামীৰ 'মামৰে ধৰা তৰোৱাল' উপন্যাসত প্ৰকাশিত ভাৰতীয় শ্ৰমিক সমাজ জীৱনৰ যন্ত্ৰণাৰ চিত্ৰ : এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন	শ্ৰ	শ্ৰী প্ৰতিম শইকীয়া	৮৭

ভক্তিদৰ্ম প্ৰচাৰৰ মাধ্যম ৰূপে
শ্ৰীমন্তশঙ্কৰদেৱৰ নাট আৰু গোপালদেৱৰ নাটৰ ভূমিকা

মালামণি গোস্বামী
অসমীয়া বিভাগ
গোলাঘাট পূৰ্বাঞ্চলিক মহাবিদ্যালয়

০.০ সাৰাংশ :

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱে পঞ্চদশ শতিকাৰ শেষ দশকত ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ মাধ্যম ৰূপে এক অংক বিশিষ্ট নাটসমূহ ৰচনা কৰে। খৃষ্টীয় ত্ৰয়োদশ শতিকাত ভাৰতবৰ্ষত ভক্তি আন্দোলনৰ যি প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰ ঘটিছিল তাক শঙ্কৰদেৱে অসমত নাট ৰচনা আৰু অভিনয়ৰ মাধ্যমেৰে এক নৱ ৰূপত প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰিত কৰে। শঙ্কৰদেৱৰ নাট্যাদৰ্শৰে মাধৱদেৱকে আদি কৰি শিষ্য-প্ৰশিষ্যসকলৰ দ্বাৰা নাট ৰচনা আৰু অভিনয়ৰ দ্বাৰা অংকীয়া নাট-অভিনয়ৰ পৰম্পৰা গঢ় লৈ উঠে। শঙ্কৰোত্তৰ যুগৰ বিশিষ্ট নাট্যকাৰ গোপালদেৱে একে আদৰ্শৰে নাট্যাচৰ্চা কৰি অসমত ভক্তিদৰ্ম প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। দুটা ভিন্ন যুগক প্ৰতিনিধিত্ব কৰা দুজন বিশিষ্ট নাট্যকাৰে কেনেদৰে নাটসমূহক আধাৰৰূপে লৈ ভক্তিদৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিছিল সেই দিশৰ অধ্যয়নৰ অৱকাশ আছে। সেয়ে গৱেষণা পত্ৰত *ভক্তিদৰ্ম প্ৰচাৰৰ মাধ্যম ৰূপে শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ নাট আৰু গোপালদেৱৰ নাটৰ ভূমিকা* সম্পৰ্কে বিশ্লেষণ কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

বীজ শব্দ : ভক্তিদৰ্ম, শঙ্কৰদেৱ, গোপালদেৱ, নাট

০.১ অৱতৰণিকা :

নাট এক মিশ্ৰ কলা। ভাৰতীয় সংস্কৃত নাট্যকাৰসকলে 'ত্ৰিবৰ্গ সাধং নাট্যাং' বুলিছে। শঙ্কৰদেৱে এই ত্ৰিবৰ্গ-ধৰ্ম, অৰ্থ, কামৰ লগত মোক্ষ বা মুক্তি যোগ দি চতুৰ্ভুজ কৰিলে। উদ্দেশ্য নাট্য কাহিনী পঠন-শ্ৰৱণ আৰু দৰ্শনেৰে মোক্ষ বা মুক্তিৰ সন্ধান দিয়া। ৰুক্মিণী হৰণ নাটত কৈছে—'যাহাৰ যাইতে ইচ্ছা বৈকুণ্ঠক বাট। শূনা সাৱধানে কয় কৃষ্ণক নাট।'^১

পঞ্চদশ শতিকাৰ মাজভাগত মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱে (১৪৪৯ - ১৫৬৮) অসমত পৰম্পৰাগতভাৱে প্ৰচলন হৈ অহা অৰ্ধ নাটকীয় ধাৰাসমূহৰ পৰা সমল সংগ্ৰহ কৰি শিল্পবীতিৰে উন্নীত কৰি লিখিত আৰু পৰিৱেশিত ৰূপ দি এক উচ্চ পৰ্যায়ৰ পূৰ্ণাঙ্গ নাট্যধাৰাৰ সূচনা কৰে। শঙ্কৰদেৱে একশৰণ নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ দ্বাৰা অসমৰ সৰ্বস্বৰ্ব মানুহক ধৰ্ম-জ্ঞান আৰু কৰ্ম-জ্ঞানেৰে দীক্ষিত কৰি সংস্কৃত কৰিবলৈ নাটসমূহক মাধ্যম ৰূপে গ্ৰহণ কৰে। ইয়াৰ পূৰ্বে ভাৰতৰ বিভিন্ন ঠাইত ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ মাধ্যম ৰূপে গীত ব্যৱহাৰ হৈ আহিছিল। কিন্তু নাট্যাভিনয়ক ভক্তিদৰ্ম প্ৰচাৰৰ মাধ্যম ৰূপে প্ৰথম প্ৰয়োগ কৰে শঙ্কৰদেৱে। শঙ্কৰদেৱৰ নাট-ভাণাই মাধৱদেৱকে আদি কৰি সমসাময়িক শিষ্য-প্ৰশিষ্যৰ লগতে পৰৱৰ্তী সময়ত নাট্যকাৰ গোপালদেৱ, বামচৰণ ঠাকুৰ, দৈত্যাবি